

Het vak R.K.-godsdienst in de scholen in Vlaanderen (1 september 1996) **Visietekst van de commissie in opdracht van de bisschoppen**

Voorwoord door Mgr. Eugeen Laridon, hulpbisschop van Brugge

Van vele kanten, niet het minst vanuit leerkrachten die dagelijks in de klas staan, werd gevraagd inhoud en leerweg van het vak Rooms-Katholieke godsdienst te bekijken en bij de tijd te brengen.

De bisschoppen hebben daartoe een commissie aangesteld, die tot taak kreeg een visie-tekst te ontwerpen. De commissie werkte van 21 september 1994 tot 26 juni 1996 onder het voorzitterschap van de vicarissen Jaak Janssen en Paul Van Paepegem en met als permanent secretaris Jacques Michielssens. Het eindrapport, resultaat van lange besprekingen en ook vele consultaties werd aan de bisschoppen voorgelegd op de vergadering van 8 juli 1996. De bisschoppen hebben hun tevredenheid uitgedrukt over het geleverde werk en over de wijze waarop het rapport tot stand gekomen is.

Zij stellen dit rapport nu ter beschikking voor de ontwikkeling van de leerplannen. Zij hopen dat dit rapport en het komende werk ertoe mogen bijdragen kinderen en jonge mensen de echte kans te geven kennis te maken met de persoon en de blijde boodschap van Jezus Christus.

Aan de leden van de werkgroepen, de leerkrachten en mensen in begeleiding van de leerkrachten geven de bisschoppen het woord van de Heer ter overweging:

"Als u de gave van God kende, als u wist wie het is die tegen u zegt:

geef mij te drinken,

dan had u Hem erom gevraagd en Hij had u levend water gegeven."

(Joh. 4, 10)

Het is een vreugde en een weelde,

een bevrijding en een zending

Gods Woord te horen, te begrijpen

en ernaar te mogen en te kunnen handelen.

1 september 1996

Opzet van de visietekst

Deze tekst richt zich tot allen die verantwoordelijk zijn voor of begaan zijn met het vak R.K.-godsdienst in de scholen in Vlaanderen op het niveau van het basisonderwijs en het secundair onderwijs, zowel het buitengewoon als het gewoon, in alle scholen waar het vak voorkomt.

Deze tekst is gegroeid na ruime consultatie van velen die bij dit vak betrokken zijn: mensen die vanuit hun ervaring en zorg voor kerk, samenleving, kind en school, nadenken over de bijdrage van het godsdienstonderricht in de menswording, de persoonlijke geloofsgroei van kinderen en jongeren en ook nadenken over de bijdrage van het vak in de opbouw en de realisatie van het opvoedingsproject van de school en de samenleving.

De tekst brengt een gemeenschappelijke visie op het vak R.K.-godsdienst voor alle scholen. Ze maakt het uitschrijven van de leerweg voor de verschillende studiejaren - zowel in het basis- als in het secundair onderwijs mogelijk, rekening houdend met de eigenheid van kinderen en jongeren. Aldus wordt vanaf het eerste jaar van de basisschool tot het laatste studiejaar van het secundair onderwijs eenzelfde optiek aangehouden.

Telkens sprake is van leraar, denken we aan vrouw en man.

1. Een veranderende samenleving

Er zijn meerdere redenen voor een herziening van een visie op het vak R.K.-godsdienst. Op deze redenen willen we ingaan.

De kerk is geroepen om een sprekend en daadwerkelijk teken te zijn van Gods reddende en bevrijdende aanwezigheid in en voor deze wereld. Deze roeping is tegelijk haar zending. Binnen deze zending dragen de bisschoppen onder meer verantwoordelijkheid voor het vak R.K.-godsdienst in de scholen. De wetgever erkent in ons land het bestaansrecht van het vak R.K.-godsdienst. Hij erkent eveneens de verantwoordelijkheid van de kerk voor dat vak. Dit komt onder meer tot uiting in het wettelijk erkende recht de doelstellingen en de inhoud ervan via leerplannen en goedkeuring van de leermiddelen te bepalen en de leraren voor te dragen, te begeleiden en te evalueren. Door dit te doen staat de kerkelijke overheid borg voor de authenticiteit van het godsdienstonderricht.

Zoals de verantwoordelijken voor de scholen zelf, zien dus ook de bisschoppen met hun medewerkers zich vandaag uitgedaagd om na te denken over de bijdrage van het vak R.K.-godsdienst in de groei van kinderen en jongeren in een veranderende samenleving.

1.1. Westerse cultuur en levensbeschouwing

Onze samenleving is grondig veranderd en verandert voortdurend. In onze cultuur was het christelijk geloof het enige overkoepelende zingevingssysteem. Nu is die cultuur gesecculariseerd. Geen enkele godsdienst of levensbeschouwing is nog echt alleen bepalend voor de opbouw van de moderne cultuur en de zingeving ervan.

Kinderen, jongeren en jonge leraren hebben de tijd niet gekend waarin de christelijke godsdienst een allesbepalende invloed had op onze westerse samenleving. Onder meer de jeugdculturen en de invloed van de media hebben ervoor gezorgd dat ze vandaag opgroeien te midden van een veelheid van culturen en levensbeschouwingen. Zijzelf vertonen trouwens een grote verscheidenheid van levensbeschouwelijke betrokkenheid. Bijna altijd vinden zij die ook in hun eigen klas. Deze verscheidenheid brengen ze mee vanuit hun gezinnen, die op hun beurt zeer verschillend omgaan met het levensbeschouwelijke.

Die vele mogelijkheden op het vlak van geloof en levensbeschouwing maken het kinderen en jongeren niet gemakkelijker om op het vlak van zingeving tot integratie en een persoonlijke keuze te komen. Bovendien hebben vele kinderen en jongeren heel wat ervaringen op het persoonlijk en sociaal vlak opgedaan - vreugden en helaas ook angsten en kwetsuren -, die het zoeken naar wat hun leven zin en richting kan geven extra bezwaren. Er zijn er ook die om al deze redenen het zoeken opgeven of niet tot zin zoeken komen.

Deze en andere moeilijkheden op het vlak van levensbeschouwelijk engagement verwijzen naar een grondtrek van onze westerse cultuur. Deze wordt namelijk al eeuwen door de rede gedomineerd. De rationele benadering en aanpak van de werkelijkheid dringen diep door in deze cultuur. Zij vinden concreet gestalte in de ver doorgedreven specialisaties, en dit op alle domeinen. Vanzelfsprekend brengt deze wetenschappelijke en rationele benadering vele vruchten voort. Er zijn echter ook andere gevolgen. De wetenschappelijke benadering van de werkelijkheid gebeurt zo vanzelfsprekend en werkt zo fascinerend dat het voor de hedendaagse mens moeilijk is deze fascinatie te overstijgen. De beleving ervan dreigt de weg af te sluiten naar het levensbeschouwelijke en naar de godsdienstige benadering van de werkelijkheid. De rationele aanpak brengt bovendien een grote versnippering en versplintering van het hart van de mens met zich mee. De werkelijkheid wordt steeds meer complex en trekt de mens en de menselijke gemeenschappen uiteen in vele werelden. De

mens dient op één dag in vele werelden thuis te zijn. Hij leeft onrustig, zonder een echte band met het verleden en zonder zicht op morgen of op de toekomst, vaak zelfs zonder verwachtingen.

Een ander kenmerk van de moderne tijd is de klemtoon op de individuele vrijheid van de concrete mens. De mens beschouwt steeds meer terreinen van zijn bestaan als zijn privéterrein: moraal, seksualiteit, levensbeschouwing ... Anderen en de Andere hebben er weinig of niets mee te maken. Centraal wordt het diepe verlangen tot bevestiging van de waarde van de individuele mens en zijn recht op privacy, de waarde van zelfbepaling en zelfontplooiing. Deze vrijheid kost ook iets. De mens dient op eigen krachten en dus vanuit de grond van zijn persoon tot een persoonlijk kiezen en beslissen te komen. Dat is een opgave die niet altijd meevalt. Hij dreigt te verdwijnen in een grote groep of massa, waarbij hij kiest en handelt zoals 'men' kiest en handelt. De persoon riskeert daarbij, weg van zijn eigenheid, te verglijden in oppervlakkigheid en onverschilligheid. Het verlangen naar vrijheid wordt hierbij eerder in de richting van individualisme en ik-gerichtheid gestuwd.

1.2 De godsdienst uitgedaagd

De veelheid aan levensbeschouwingen, de versplintering van het hart en van de gemeenschappen als gevolg van de rationele benadering van de werkelijkheid en de hang naar vrijheid, begrijpen wij als een uitdaging aan de godsdienst.

Mensen reageren op dit alles. De veelheid aan levensbeschouwingen doet de vraag stellen naar de waarheid en de uiteindelijke werkelijkheid. De versplintering van het hart doet vragen rijzen naar het geheel: waar en hoe kan een mens alles samen-brengen en samen-houden? Het leven in vele werelden doet het verlangen groeien naar een echte gemeenschap waarin mensen ten volle thuis kunnen zijn. En de hang naar vrijheid is op zich een grote vraag naar de ware inhoud van de menselijke vrijheid.

Deze vragen zijn, wanneer men ze echt toelaat, uiteindelijk religieuze vragen. Elke godsdienst zal zich vandaag uitgedaagd weten deze vragen op te nemen en te beantwoorden. Hier krijgen Jezus Christus en het christelijk geloof een kans. Zij bieden namelijk een Woord, dat Waarheid en Leven wil zijn, dat het hele hart en de hele persoon aanspreekt en engageert, dat mensen samenbrengt en hen tenvolle vrij-maakt. Zij stellen de mens voor de beslissende betekenis van de Blijde Boodschap en bieden hem inspiratie, genezing, toekomst en levensechte verbondenheid.

Het vak R.K.-godsdienst neemt deze uitdaging op. Het ziet de mens met zijn hedendaagse ervaringen en vragen. Het ziet de persoon van Jezus Christus, zijn Blijde Boodschap en zijn betekenis voor vandaag. En het laat beiden - de hedendaagse mens en Jezus Christus - op elkaar inwerken.

2. Godsdienstonderricht en kerk

De kerk realiseert haar opdracht van verkondiging en van beleving van de evangelische boodschap in en door gemeenschappen van gelovigen: parochies, abdijen, kloosters, gezinnen, allerlei groepen en bewegingen waarin gelovigen mekaar vinden op vrijwillige basis. Dit zijn de aangewezen plaatsen voor catechese. Een document van de Romeinse Congregatie voor de katholieke opvoeding stelt dat catechese ervan uitgaat dat de toehoorder gelovig is, dat hij de evangelische boodschap aanvaardt als beslissend en heilvol voor het eigen leven en voor de samenleving. Dit is zijn vrije keuze en precies binnen

gelovige gemeenschappen wordt hij verder ingeleid in het geloof en de praxis van de kerk. (cfr. Kerkelijke Documentatie 1989, nr. 68-70).

Wij kunnen moeilijk volhouden dat een school een gemeenschap van gelovigen is. Er werd reeds gewezen op de pluriformiteit van levensvisies in onze samenleving, op de onverschilligheid bij velen, op de zeer uiteenlopende graden van betrokkenheid bij geloven en kerk in de gezinnen. Mede door de algemene leerplicht, brengen kinderen en jongeren deze verscheidenheid de school en de klas binnen. Deze veelheid manifesteert zich evengoed in de godsdienstles als in de andere vakken. De wetgever heeft immers een levensbeschouwelijk vak, in dit geval R.K.-godsdienst, opgenomen in het basispakket van de leerlingen. Toch kan men niet stellen dat men in de godsdienstles met een groep "vrijwilligers" te doen heeft. Een levensbeschouwelijk vak wordt immers niet altijd gekozen omwille van de inhoud van dit vak. Bovendien is er in het katholiek onderwijs voor alle leerlingen de feitelijke verplichting tot deelname aan de godsdienstles, dus zowel voor gelovige als niet-gelovige of anders-gelovige leerlingen. Wie het heeft over 'godsdienstonderricht-op-school' zal met deze concrete situatie rekening moeten houden: het gaat ook voor godsdienst om een schoolvak met alle kansen en beperkingen vandien; men kan de leerlingengroep niet benaderen als een homogene groep gelovigen, die vrijwillig voor verdieping van eigen geloven gekozen heeft.

Het hoger vermelde document van de Romeinse Congregatie voor katholieke opvoeding houdt met deze realiteiten rekening wanneer het spreekt over het 'godsdienstonderricht-op-school': dit wil bij de leerlingen en in gesprek met hen openheid scheppen voor Jezus en het christelijk geloven. Het wil de leerlingen het christelijk geloven helpen ontdekken in al zijn rijkdom, als bron van leven. Het wil voor kinderen en jongeren een appèl zijn om te groeien naar een eigen en verantwoorde beslissing inzake geloven en leven. Het aanvaardt dat de beslissingen zeer verscheiden zullen zijn: het gaat immers om hun beslissing. Bij alle onderscheid tussen catechese en godsdienstonderricht op school willen wij twee nuances aanbrengen.

Vooreerst: al is het vak R.K.-godsdienst een schoolvak naast alle andere, toch heeft het een eigen originaliteit. Het gaat - evengoed als in catechese - om hetzelfde Woord Gods. Dit Woord draagt een eigen kracht in zich. Het kan mensen raken, hoe en waar ook. Dit kan zich evengoed voordoen in een klassituatie als in een gelovige gemeenschap. De Geest waait waar hij wil. Waar zo'n gelukkig moment ('kairos') zich voordoet, zal men dit tot bloei laten komen en valoriseren. De hogere beschrijving van 'godsdienstonderricht-op-school' staat dit helemaal niet in de weg. Integendeel: wij nodigen de leerkracht en de leerling uit zover te gaan als de Geest mogelijk maakt.

Vervolgens: in iedere school zijn er gelovigen. Ook zij kunnen zich op vrijwillige basis groeperen om ook binnen de school (en erbuiten) samen te komen rond de verdieping van geloof, dit samen liturgisch te vieren of om elkaar en anderen in evangelische liefde dienstbaar te zijn. Daarbij hoort ook de herderlijke zorg voor ieder lid van de schoolgemeenschap. Zo kunnen zij aan gemeenschapsopbouw doen in en met de school. Wij noemen dit pastoraal op school. Dit kan een evangelisch-kritische en creatieve bijdrage zijn bij de uitbouw en de realisatie van het opvoedingsproject.

3. Godsdienstonderricht op school als dienst

De kerk begrijpt de verantwoordelijkheid voor het vak R.K.-godsdienst als een dienst binnen de school aan kinderen en jongeren en aan hun ouders. Zo kunnen kinderen en jongeren via het openbare forum van de onderwijswereld vertrouwd raken met een godsdienstige benadering van de werkelijkheid en het beslissende belang van Jezus en het christendom voor persoon en samenleving

3.1. Binnen de school

De school draagt bij in de vorming van de gehele persoonlijkheid van de leerlingen. Zeer algemeen kan het vormingsdoel van de school met de term 'mens-wording' omschreven worden. Dit doel wordt uitgewerkt in het opvoedingsproject van de school.

Alle vakken engageren zich om bij te dragen in de realisatie van dit opvoedingsproject. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor het vak R.K.-godsdienst. De katholieke kerkgemeenschap is immers draagster van een rijke bijbelse traditie van geloof, zingeving, evangelische inspiratie en dienstbaarheid. Op die manier draagt het godsdienstonderricht bij in de zoektocht van mens en gemeenschap naar zingeving, spiritualiteit en cultuur. Het godsdienstonderricht geeft denkstof en vragen aan de andere vakken en via de leerlingen en de leerkrachten krijgt het vanuit andere disciplines en vakken op zijn beurt vragen en inspiratie aangereikt. Zo beantwoordt het godsdienstonderricht aan de levensbeschouwelijke en culturele opdracht van de school

3.2. Aan kinderen en jongeren

Kinderen en jongeren stellen zich vaak ernstige vragen: het lijden, het kwaad, de eigen toekomst, de droom van eenheid, enz.. Er zijn ook kinderen en jongeren die bij deze vragen niet stilstaan. Anderen zoeken de antwoorden op hun vragen overal, behalve bij een godsdienst. Hen ontvankelijk maken voor vragen en zinvolle antwoorden zal de eerste en moeilijke opdracht zijn van de godsdienstleraar. Hij wil hen doen thuiskomen bij hun onvermoede verlangens en verborgen krachten. Hij wil interesse wekken voor een godsdienstige en gelovige benadering van hun leven en leefwereld. Godsdienstleraar kunnen onderling en met hun begeleiders overleggen, om deze ernstige uitdagingen op te nemen en aan te pakken.

Er zijn ook kinderen en jongeren die vragen hebben bij wat ze horen en zien omtrent het christelijk leven. Het vak is voor deze leerlingen een uitgelezen kans om uitdrukkelijk met deze vragen bezig te zijn en zo te komen tot een verdiepte en uitgezuiverde kijk op het christelijk geloven.

De levensbeschouwelijke veelheid in onze maatschappij, die kinderen en jongeren tot in de klas ervaren, daagt het vak R.K.-godsdienst uit:

- om Jezus en de waarde van het evangelie te leren kennen als een bron van leven;
- bij te dragen tot dialoogbereidheid en tot dialoogbekwaamheid;
- bij te dragen tot een waarachtige en verdraagzame manier van samenleven.

Dit gebeurt met een pedagogische zorg die eerlijkheid en openheid in het zoeken naar waarheid bevordert en aldus de menswording van kinderen en jongeren dient.

Kinderen en jongeren leren mens te worden doorheen de ontdekking en de beleving van vele relaties. Ze ontdekken de ander en zichzelf als unieke knooppunten van relaties, als mensen die vrij en zelfstandig verantwoordelijk zijn voor de anderen, zichzelf en de hen toevertrouwde wereld. Het christelijk geloof en het godsdienstonderricht verduidelijken dat

deze opgave tot menswording een antwoord is op Gods Woord dat elke mens tot leven wekt en bij naam roept. God zelf is in Jezus mens geworden, opdat elke mens, in zijn spoor, mens zou kunnen worden en zijn meest eigen roeping, kind van God te zijn, zou ontdekken en verwezenlijken. De relatie met God is in deze een uitdagende ontdekking en beleving.

3.3. Aan ouders

De school kan nooit de gezinsopvoeding vervangen, maar biedt haar eigen bijdrage tot de opvoeding van kinderen en jongeren.

Ouders die hun kinderen christelijk opvoeden, worden door het godsdienstonderricht gesteund. De kerk wil hier haar verantwoordelijkheid opnemen en deze ouders van dienst zijn.

Voor kinderen van ouders die in hun gezin niet zoveel aandacht besteden aan de levensbeschouwelijke vorming, kunnen de godsdienstlessen een eerste of verdere kennismaking met het christendom en de godsdienstige benadering van de werkelijkheid betekenen.

4. Godsdienstonderricht op de wijze van de school

Het godsdienstonderricht heeft een eigen originaliteit. Het vak R.K.-godsdienst maakt deel uit van het geheel van de schoolvakken. Het onderwijzen en het leren gebeurt op de wijze van de school, d.w.z. zoals in de andere vakken en met dezelfde ondersteuning als de andere vakken.

Leren en onderwijzen zijn niet alleen cognitieve maar ook sociale en gedragsactiviteiten. Leren en onderwijzen worden in deze visie begrepen als activiteiten van 'hoofd, hart en handen'. Ze gebeuren vanuit en staan gericht op kennis, vaardigheden en attitudes. Leren en onderwijzen zijn dus een kwestie van kennen, kunnen en zijn. Aldus worden leerlingen doorheen het leren geholpen verantwoorde keuzen te maken. Deze vorming tot persoonlijk, vrij en verantwoord stelling nemen, gebeurt op de wijze van de school, aangepast aan de leeftijd, de intellectuele en emotionele mogelijkheden en de leefsituatie van de leerlingen.

Een vak kan niet voor alle leerlingen dezelfde impact hebben. Bij leerlingen groeien allerlei uiteenlopende verwachtingen, houdingen en gevoelens tegenover het vak en de inhoud. De belangstelling loopt uiteen. Waar het om leren gaat, kunnen en moeten voor alle leerlingen verrijkende en verrijkende resultaten gestimuleerd worden. De evaluatie via toetsen betreft enkel dit leren. Naast deze leerevaluatie van de leerling blijft een bredere onderwijsevaluatie nuttig om het onderwijsleerproces bij te sturen.

4.1. Doel

Hier verstaan we onder 'doel' wat we met het godsdienstonderricht-op-school aan leerresultaten bij leerlingen nastreven. Wat de kerk beoogt met het vak en wat de mogelijke impact is van het vak, is verwoord in de punten 2, 3 en 4.4.

Het godsdienstonderricht op school wil bij de leerlingen en in gesprek met hen openheid scheppen voor Jezus en het christelijk geloven. De leraar zal hun aandacht wekken voor vragen en gebeurtenissen in hun leven en de wereld. Hij zal hen gevoelig maken voor de levensbeschouwelijke aspecten van de werkelijkheid. Daarbinnen wil hij interesse wekken voor een godsdienstige en gelovige benadering van het leven.

Dit godsdienstonderricht wil de leerlingen helpen de christelijke boodschap in haar rijkdom te ontdekken als een bron van leven. De godsdienstlessen beogen daartoe voor alle leerlingen een gedegen kennismaking met het christendom.

De leerlingen kunnen vanuit deze toerusting kritisch nadenken over de eigenheid en de originaliteit van het christelijk geloof. Ze krijgen hierbij de kans op een eerlijke en verantwoorde wijze en in alle openheid na te denken over leven en cultuur, levensbeschouwing, godsdienst, geloof, bijbel en kerk.

Dit gebeurt in dialoog met andere (christelijke) godsdiensten en levensbeschouwingen. Tegelijk beoogt het vak communicatieve vaardigheid in verband met christelijk geloof, godsdienst en levensbeschouwing.

Vanuit deze omgang met de christelijke godsdienst en de godsdienstige benadering van de werkelijkheid kunnen kinderen en jongeren groeien als mens en bouwen aan een eigen identiteit.

Het vak wil voor de kinderen en jongeren een appèl zijn, om te groeien naar een eigen en verantwoorde beslissing inzake geloven en leven. Deze beslissing kan zeer verschillend zijn, zoals leerlingen zeer verscheiden zijn in hun betrokkenheid tot kerk en geloof. Of leerlingen gelovig zijn of worden of het niet worden, is een keuze die ze geleidelijk zelf in vrijheid maken.

Het spreekt vanzelf dat dit alles op een andere wijze gebeurt in het basisonderwijs dan in het secundair onderwijs.

4.2. Inhoud

Het vak R.K.-godsdienst wil in de godsdienstige en gelovige benadering van de werkelijkheid vooral de kern van het christendom aan bod laten komen: het Woord Gods, zoals het leeft in het Oude Verbond, in het Nieuwe Verbond en in de kerk. De persoon van Jezus Christus staat centraal met zijn beslissende betekenis voor de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van de mens van vandaag. De relevantie van het christelijk geloof voor deze tijd behoort tot de inhoud.

Het gaat om:

God die in zijn grenzeloze liefde naar buiten treedt en elke mens liefdevol wil ontmoeten. Jezus Christus, in wie God als mens in deze wereld is komen wonen en die Gods liefde tastbaar heeft gemaakt in een weg van verkondiging en nederige dienstbaarheid, zelfs tot het uiterste.

de Geest die de mens inspireert om in het spoor van de verrezen Jezus en Heer de weg van liefde en dienstbaarheid te gaan en die zijn vruchten schenkt: liefde, vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtheid, ingetogenheid (Gal. 5, 22).

Er is aandacht voor alledaagse ervaringen die ook als religieus of godsdienstig beleefd kunnen worden. Onderwerp van de les is ook het zinzoeken: de ernstige vragen die kinderen en jongeren zich stellen in hun omgaan met de wereld. Deze meer dan rationele vragen houden een zoeken in naar toekomst, houvast en geborgenheid. De geloofservaringen in de bijbelverhalen en de wijze waarop christenen hun geloof uitdrukken en beleven - onder anderen in gebed en liturgie - kunnen hierbij herkenningplaatsen zijn. Op die wijze raken de leerlingen vertrouwd met de christelijke godsdienst in zijn kracht en in zijn verschillende dimensies.

Er is ook aandacht voor de wijze waarop de kerk vroeger en nu gestalte geeft aan het evangelie op de verschillende levensterreinen: politiek, economie, kunst, moraal... De

geschiedenis van de kerk en de christelijk geïnspireerde cultuur behoren tot de inhoud van het vak.

Tot de inhoud van het vak behoort ook het gesprek met andere godsdiensten en levensbeschouwingen. Het vak leert ze niet alleen kennen en respecteren, het leert ook de eigenheid van de christelijke godsdienst en het belang en de betekenis van de godsdienstige en christelijke benadering van de werkelijkheid duidelijker zien. Dit gebeurt op een wijze die voor leerlingen mogelijk en haalbaar is.

Welke elementen van deze inhoud en op welke leeftijd die moeten uitgewerkt worden, zal in aangepaste leerplannen worden duidelijk gemaakt.

4.3. Communicatief proces

Het godsdienstonderricht gebeurt in communicatie met de leerlingen. Deze communicatie houdt een wisselwerking in tussen leerlingen, leraar en leerinhoud. Deze uitwisseling bevordert bij de leerlingen het verwerven van nieuwe en rijkere kennis, vaardigheden en attitudes omtrent leven en geloven. Ook het proces zelf van de godsdienstles is dus opvoedend en vormend. De leerinhoud werkt in, zowel op de leraar als op de leerling. De leraar beïnvloedt door zijn persoon en zijn houding op een bijzondere manier dit communicatieproces. De leerlingen beïnvloeden het vanuit hun persoonlijke opvattingen, gevoelens en behoeften. Weerstand, bevragingen en botsingen zijn dus niet uitgesloten. Dit proces van dialoog en interactie is belangrijk. Daarin wordt immers de Godsvraag bij kinderen en jongeren gewekt, gesteld en levendig gehouden. Meer nog, in dit proces ontwikkelt zich het gesprek tussen het eigene van het christendom, het gelovig engagement van de leraar en de ervaringswereld van de leerlingen: een wisselwerking van woord, wederwoord en Woord. Deze boeiende wisselwerking geeft een eigen originaliteit aan de godsdienstles.

Voorwaarde voor dit communicatief proces is een basis van vertrouwen tussen leraar en leerlingen. Kinderen en jongeren moeten en mogen ervaren dat zij aanvaard en graag gezien worden en dat de mensen hen uiteindelijk welgezend zijn. Zij worden immers vaak te vroeg geconfronteerd met negatieve ervaringen. Opvang hierin en ermee leren omgaan zijn nodig om te groeien naar een positieve houding tegenover de anderen, zichzelf en de wereld. Het is in deze sfeer van vertrouwen dat zij kennismaken met het Godsgeloof en het christendom en de betekenis ervan voor hun leven. Iedere leerling zal op dit vlak een unieke weg gaan en krijgt daartoe de nodige tijd en steun.

Het communicatief proces mikt nog op andere vruchten. Vele kinderen en jongeren kennen de christelijke gemeenschap steeds minder. Tegelijk bieden zich steeds meer godsdiensten en levensbeschouwingen aan. Daarom leert en bekwaamt het communicatief proces de leerlingen in het hanteren van de christelijke geloofstaal en het zich eigen maken van een woordenschat om de dialoog met andere godsdiensten of levensbeschouwingen aan te gaan. Zowel het leren van geloofsuitdrukkingen als het-geloof-leren-uitdrukken zijn belangrijke opdrachten. Zo kan bij de leerlingen een zinvol verband groeien tussen de Blijde Boodschap, de geloofsleer, de liturgische teksten, de metaforische verhalen én de religieuze ervaringen.

Bovendien is het gebruik van allerlei vormen van godsdienstige expressie belangrijk. Niet enkel de literaire en verbale uitingsvormen, maar ook visuele, auditieve, dramatische, muzische en liturgische uitingsvormen van de christelijke traditie zijn leerrijk en hebben eigen mogelijkheden.

4.4. Impact op de leerlingen

In het hierboven omschreven doel, inhoud en proces is het geen must dat de leerling gelooft en de leerkracht legt het geloof evenmin op. De verscheidenheid van de leerlingen alsook van hun thuis inzake omgaan met geloof, godsdienst en levensbeschouwing brengt mee dat de impact van de godsdienstlessen niet bij alle leerlingen dezelfde zal zijn.

De confrontatie met de boodschap trekt niet alleen aan, maar stoot ook af. Ze heeft tegelijk iets aantrekkelijks en iets waartegen een mens opziet. De boodschap wekt vreugde en weerstand. Wie deze boodschap beluistert, wordt in een liefdesverhaal gebracht maar tegelijk in een bekeringsverhaal en een lijdensverhaal. Het binnentreden in dit verhaal is niet vanzelfsprekend.

Soms zullen kinderen en jongeren zich in deze boodschap herkennen en zal zij vrucht dragen. Soms kan de boodschap bij hen ook een crisis meebrengen en hen voor vragen en keuzes stellen. Voor anderen zal zij soms weinig of niets betekenen, nauwelijks aandacht wekken of enkel als een te leren materie overkomen. In elk geval blijft het waardevol de kern van het christendom als kenbaar - te denken - en als beminbaar - te waarderen - aan te bieden.

Gelovige leerlingen kunnen dankzij het godsdienstonderricht op school hun geloof verdiepen en uitzuiveren. Voor hen hebben de godsdienstlessen een catechetiserende invloed. Deze kinderen en jongeren leren vanuit een verdiept inzicht hun geloof beleven, het uitdrukken en verantwoord reageren daar waar hun geloof en leven in vraag gesteld of aangevochten worden.

Andere leerlingen vinden in de godsdienstlessen kansen tot een eerste of vernieuwde kennismaking en confrontatie met de eigenheid en de kracht van de Blijde Boodschap en het christendom. Op basis hiervan kunnen zij hun eigen houding beter onderkennen, bepalen of veranderen. Voor hen werken de godsdienstlessen eerder evangeliserend. Voor leerlingen die onverschillig staan tegenover christendom en godsdienst, biedt het godsdienstonderricht de kans na te denken over de werkelijkheid waarvoor zij medeverantwoordelijk zijn.

Voor alle leerlingen bieden de godsdienstlessen de mogelijkheid om de band tussen het christelijk geloof en de cultuur te zien en te leggen. De lessen nodigen uit tot een godsdienstige benadering van de werkelijkheid, geven informatie over en inzicht in de christelijke godsdienst, bieden een culturele verrijking én mogelijkheden tot onderlinge communicatie. Op die manier bloeien voor de leerlingen kansen open voor verwondering, openheid, verdraagzaamheid en bewondering.

Tenslotte wijzen we erop dat de impact van het vak vergroot wordt als het mee gedragen wordt door andere vakken, door het opvoedingsproject van de school, door levensechte christenen in de school, door de pastoraal op school of elders en door het getuigenis van gelovig zoekende volwassenen, kinderen of jongeren in en buiten de school.

5. Godsdienstonderricht door leraren

De godsdienstleraren zijn samen met hun collega's dragers van het opvoedingsproject van de school. Van hen wordt verwacht dat zij goede en collegiale leraren zijn, die hun leerlingen een goed hart toedragen. Dit veronderstelt een degelijke opleiding, permanente vorming en een openheid voor begeleiding, zodat ze hun opdracht in een multiculturele en multilevensbeschouwelijke samenleving kunnen volbrengen.

Godsdienstleraren zijn christenen. Zij zoeken voor de leerlingen leraar te zijn vanuit hun geloof in God, de Vader, in Jezus, de Christus en in de H. Geest. Dit geloof beleven zij in verbondenheid met de kerkgemeenschap. Liefde voor de kerk en kritische loyaliteit sluiten elkaar daarbij in. Soms zal dit geloven een zoeken zijn, een geloven tegen een achtergrond van ongeloof. Vooral dan zijn gebed, spirituele vorming en de steun van een kerkgemeenschap nodig.

Indien de godsdienstleraar het omgaan met kinderen en jongeren op de wijze van de school niet alleen beleeft als een opgave, maar ook als een gave, vindt hij in dit beroep zijn ware roeping als mens en als christen.

De leerlingen voelen dat goed aan. In de ogen van de leerlingen is de persoonlijkheid van de leraar en de wijze waarop hij zich in de klasgroep opstelt de belangrijkste toetssteen voor de inschatting en waardering van het vak godsdienst. Het ligt voor de hand dat de godsdienstleraren in hun opdracht getuigen van hun christelijk geloven en zich daarop laten bevragen door leerlingen. Bij het spreken over christendom of over andere godsdiensten blijft het persoonlijk doorleefd geloof uitgangspunt en dragende grond. Het respect voor de vrijheid van de leerlingen is daarbij een bijzondere uiting van een echte en waarachtige christelijke levenshouding. Dit respect houdt ook in dat de leraar ingaat op ernstige vragen van de leerlingen en hen datgene aanreikt waaraan ze ten diepste behoefte hebben. Soms zal dat informatie zijn, soms een persoonlijke stellingname of getuigenis en soms zal dat een luisteren zijn naar leerlingen, naar anderen of de Andere. Voor alles is er een gunstig moment. Het komt erop aan deze kansen te valoriseren.

De kerkgemeenschap zoekt de godsdienstleraren vooral aan te moedigen en te bemoedigen bij hun moeilijke, maar boeiende opdracht. Zij wil van hen ook leren en naar hen luisteren in hun gemeenschappelijke bekommernis voor de menswording van kinderen en jongeren als antwoord op Gods Woord.